

Sarki fény Ulla-Lena Lundberg: *Jég*, fordította Jávorszky Béla, Széphalom Könyvműhely, 2014.

Ulla-Lena Lundberg svéd nyelvű író 1947-ben született a svéd és finn partoktól egyenlő távolságra fekvő Åland szigetcsoport délkeleti szélén, egy Kökar nevű szigeten, s bár apja halála után, két éves korában elköltöztek onnan, a svéd lakosságú, de Finnországhoz tartozó autonóm terület történelme egész életében foglalkoztatta. Írói munkásságának jelentős részét személyes hangvétellű útirajzai teszik ki, melyek az Egyesült Államokban, Japánban, Afrikában és Szibériában szerzett tapasztalatait foglalják össze.

Jég című, 2012-ben napvilágot látott regényének számos előzményét találjuk az életműben. 1976-os *Kökar* című munkájában a sziget népszokásait, múltját és jelenét rekonstruálta az ott élők elbeszélései alapján. A nyolcvanas évek elején megjelent regényeiben (*Kungens Anna* és *Ingens Anna*) már felbukkan a Kökaron született, az apját korán elvesztő, de erős lelkű kislány alakja. 1989 és 1995 között írt, aprólékos helyismeretről tanúskodó trilógiája (*Leo*, *Stora världen*, *Allt kan man önska sig*) a szigetvilág egyik hajósdinasztiájának történetét beszéli el a XIX. század közepétől a jelenkorig. 2001-ben publikált regénye, a finn–szovjet háborúban folyamatosan éhező Kummel-fiúk viszontagságait megörökítő *Marsipan-soldaten* is tényeken alapszik: az író ugyanis megőrizte apja és testvérei második világháborús levelezését.

A 2012-ben Finlandia-díjjal jutalmazott *Jég* Ulla-Lena Lundberg első magyarul megjelent regénye, mely a Külső Szigeteken szolgálatot vállaló fiatal evangélikus lelkész, Petter Kummel családjának beilleszkedését ábrázolja. Tematikailag és írói megoldásait tekintve is szervesen illeszkedik az életműbe: ez is a tényirodalom és a fikció határvidékén mozog. A regény önéletrajzi indíttatású, hiszen annak a bizonyos, Kökaron töltött két évnek a krónikája. Mégsem nevezhető önéletrásnak, hiszen a szerzőnek arról az időszakról csak homályos emlékei maradtak. A *Jég*ben saját családjá életét rekonstruálja a helybeliek visszaemlékezései alapján, ami remek alkalmat kínál a szigetlakók természetközeli, de kemény életének bemutatására is.

A második világháború utáni években járunk: ezeknek az embereknek szorgosan és alázatosan kell dolgozniuk, hogy a kopár szigeteken biztosítsák életfeltételeiket. Pontosan tudják, meddig terjed saját erejük, s hogy csak a természet törvényeit és szeszélyeit felismerve, azzal összhangban maradhatnak meg. Ezért jámborak: közelebb vannak az istenhithez, mint a városlakók. Petter úgy érzi, papként saját életével kell példát mutatnia a gyülekezetnek, s mivel derűs lélek, jól énekel, elfogadja életritmusukat – például, hogy a húsvét a szigeteken nem nagy ünnep, mert a tavasz kezdetén az embereknek rengeteg dolguk van –, átveszi sajátos szertartásaikat, hajlandó értük áldozatot hozni, és minden segítségért hálás, így a helybeliek hamar megszeretik. Mona, parasztcsaládból származó felesége, aki remekül ért a gazdálkodáshoz, kedvességével, hozzáértésével és rendkívüli munkabíráásával vívja ki a tiszteletet. Lundberg szociografikus alaposággal ábrázolja a szigeteket behálózó emberi kapcsolatokat és a paplak köré szerveződő kis gazdaság létrehozásának lépéseit. Csaknem két év (és háromszáz oldal) kell ahhoz, hogy kialakuljon a gazdálkodás rendje, megszülessen második lánygyermekük, Petter az egyházi hatóság előtt letegye a véglegesítéshez szükséges vizsgát, és beiktassák, ezzel a család hosszabb távra (talán végleg) berendezkedjék a templomos szigeten. Épp ez a hit és a háromszáz oldalnyi erőfeszítés teszi igazán drámaivá az apa halálát, amelyet az író rezzentlen hangon, ugyanolyan tárgyilagossággal beszél el, mint a szénabegyűjtés folyamatát. Télen a szigetek között befagyott tengeren szokás közlekedni. Petter egy nyolcéves kislány halála miatt tart imaórát a gyászolóknak, s mikor kerékpárjával hazafelé igyekszik, hirtelen beszakad alatta az elvékonyodott jég. Tapasztalatlansága és elbizakodottsága lesz a vesztesége. A csonkán maradt családnak pedig nincs más választása: el kell hagynia Ålandot.

Ulla-Lena Lundberg egyszerű, mesterkéletlen hangon és nagy alázattal ír. Regénye a hagyományos realista elbeszélőpróza eszközeivel teljesíti az irodalom egyik igen fontos feladatát: megörökíteni, hogyan éltünk (és haltunk) egykor mi, emberek ezen a földön.

Ács József

